

Prijs voor Meesterschap: Miriam Van hee.

Voordracht aan het Bestuur van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde,
Leiden

De Commissie voor Schone Letteren is bij uitstek een commissie die het genre van de poëzie hoog in haar vaandel heeft staan; dat is niet vreemd met dichters en een hoogleraar moderne Nederlandse literatuur (poëzie) als leden. Bij het vaststellen van de Prijs voor Meesterschap werd meteen bij de eerste ronde duidelijk dat de commissie als laureaat een dichter wilde voordragen.

Eerdere, meer recente winnaars van Prijs voor Meesterschap waren Gerrit Kouwenaar (2009) en Hugo Claus (1994); eerder werden bekroond Ida Gerhardt (1979), Simon Vestdijk (1964), Henriëtte Roland-Holst (1934) en P.C. Boutens (1925). Na overleg kwam de jury erachter dat ‘meesterschap’ weliswaar een rekbaar begrip is, maar desalniettemin kwamen we tot een omschrijving waarbij de jury wilde beklemtonen dat meesterschap en ‘oeuvrebouwer’ dicht bij elkaar staan. Hoewel er zeker in de literaire ontwikkeling tal van dubbel- of zelfs meervoudige talenten zijn, Hugo Claus is daarvan een mooi voorbeeld, hechtte de jury aan een vorm van literair meesterschap waarbij toewijding en het wars zijn van trends en grillen tot de belangrijke aspecten behoren.

De jury kwam al snel tot enkele namen die deze literaire houding representeren. Nadrukkelijk wil ze dan ook gesteld hebben dat het aanbod van kwalitatief hoogstaande literaire auteurs bijzonder hoog is. Dat de keuze op de Vlaamse dichter Miriam Van hee (Gent, 1952) is gevallen, heeft alles te maken met de eerder geschetste toewijding. Sinds haar debuut *Het karige maal* (1978) tot aan haar meer recente bundel met de prachtige titel *Voor wie de tijd verstrijkt* (2022), is Van hee ongekend trouw gebleven aan haar thema's. Werp een blik op titels van bundels zoals *Binnenskamers* (1980), *Ingesneeuwd* (1984), *Winterhard* (1988, Jan Campert-prijs), *Buitenland* (2007) of *Als werden wij ergens ontboden* (2017, Ultima Letteren). Dan valt op dat ingekeerdheid en de blik naar buiten, begrenzing en kijken over de grenzen heen zich in deze titels uitdrukken. In veel van haar bundels, een criticus heeft eens berekend één derde, wordt er heel wat afgereisd op fietsen, met auto's, de tram of het spoor. Dat suggereert een avontuurlijke hang naar beweging, maar eerder symboliseert het reizen dat het onmogelijk is de tijd van vroeger terug te halen. De vele trams en spoorwegen in haar oeuvre moeten we dan eerder als symbolisch beschouwen voor de

onmogelijkheid terug te keren in het verleden. Dit leidt tot een melancholische toonzetting van zo goed als al haar poëzie:

Een schitterend voorbeeld daarvan staat in *Binnenskamers*:

‘als wij maar wat jonger waren,
huwbaar nog, als wij maar even,
ongezien, achterop de fiets nog konden,
de benen op en neer latend,
lachend in de bocht.’

In alle beknoptheid laat dit gedicht zien dat in Van hee's poëtica melancholie niet zomaar een vage, statische gemoedsgesteldheid is maar dat zij melancholie probeert te vangen in een dynamische versvorm. Een van de juryleden roemt Van hee als een dichter 'levend in de plooiën van de tijd', en dat is scherp geformuleerd. Ze leeft inderdaad teruggetrokken, als dichter. Haar werk bevat ogenschijnlijk stille notities en waarnemingen over alledaagse zaken als sneeuw, het uitzicht door een raam, perrons, een regenbui, het missen van een trein. Ze noteert haar waarnemingen helder, nagenoeg zonder een enkele (uitgesponnen) metafoer. Vanuit die ogenschijnlijk losse notities ontstaat poëzie met een ruime, universele betekenis. Juryleden kenschetsten haar werk als sensitief, verstild en toegewijd.

Haar meest recente bundel *Voor wie de tijd verstrikt* omvat gedichten over, zoals de titel aangeeft, het voorbijgaan. In de loop van de jaren zijn de gedichten breder van opzet geworden, epischer, met langere meanderende regels. Altijd weer bij Van hee gaat het over herinneringen en niet ingeloste verwachtingen, maar er is meer: de beweging in de poëzie ontstaat doordat de ik-figuur ondanks de verstreken tijd op zoek is naar een situatie van rust, van minder pijn, zoals in deze regels:

een man loopt tussen
de graven, namen en jaartallen lezend, als

zoekt hij bekenden, voor wie de tijd verstrikt
gaan nu de straatlichten aan, vriezen
de duikplekken dicht, vervaagt het geluid,
worden ontmoetingen uitgesteld, ook

de niet-ontmoeting bestaat, er zijn gedichten
over geschreven'

Vooraf de wending in de laatste twee regels getuigt van een groot geloof in de kracht van poëzie: zoiets onmogelijks als de 'niet-ontmoeting' bestaat toch, want er zijn 'gedichten over geschreven'. Dat bewijst dat iets bestaat. In dit briljante gedicht vol beweging – al lijkt het vergeefse zoeken naar namen of een begraafplaats statisch – getuigt deze ommekeer in de laatste strofe van stilistische klasse, en is op bepaalde manier ook zeer troostrijk.

De Commissie voor Schone Letteren is unaniem in haar keuze dichter Miriam Van hee voor te dragen voor de Prijs voor Meesterschap op grond van de levenslange toewijding aan de poëzie, het sensitieve raffinement van de gedichten en de stelselmatige verdieping van thema's zoals vergankelijkheid, melancholie, beweging versus stilstand, thema's en motieven waaraan ze in elk van haar bundels vormgeeft.

Namens de jury,

Hanneke van Eijken

Lies Van Gasse

Pia de Jong

Yves T'Sjoen

Kester Freriks (voorzitter)

Amsterdam, 28 mei 2024